

Foto: Alamy.com

Sessizliğin ve Sırların Yazarı:

Javier Marías'ın Edebiyat Dünyası

ÖZLEM YILMAZ

Bazı yazarlar, anlattıkları hikâyelerle hatırlanır; bazıları ise okurun zihninde bıraktıkları sorularla yaşamaya devam eder. Javier Marías, ikinci grupta yer alan ender yazarlardandır. Onun romanlarında olaylar kadar suskunluklar da konuşur; söylenmeyenler, dile getirilenlerden daha büyük bir ağırlık taşır. Bu yüzden Marías okumak, yalnızca bir anlatıyı takip etmek değil; hafızanın, vicdanın ve insan ruhunun derinliklerinde uzun bir yolculuğa çıkmaktır.

1951 yılında Madrid'de doğan Javier Marías, çağdaş İspanyol edebiyatının en önemli romancılarından biridir. Filozof Julián Marías ile yazar ve çevirmen Dolores Franco'nun oğlu olarak edebiyat ve düşünceyle iç içe bir ortamda yetişmiştir. Çevirmenlik ve akademisyenlik yapmış, özellikle İngiliz edebiyatıyla kurduğu güçlü bağ sayesinde William Shakespeare, Laurence Sterne, Joseph Conrad ve Vladimir Nabokov gibi yazarların eserlerini derinlemesine tanımış; bu birikimi kendi anlatı evreninde özgün bir biçimde dönüştürmüştür. Ancak Marías, etkilendiği yazarların izinden gitmek yerine kendi sesini kurmayı başarmış; düşünceyi olayın önüne koyan, okuru sürekli sorgulamaya davet eden benzersiz bir anlatım geliştirmiştir.

Marías'ın romanlarını farklı kılan en belirgin özellik, olaylardan çok insanların zihinlerinde yaşananları anlatmasıdır. Onun kahramanları, yaşadıkları kadar düşündükleriyle de var olurlar. Bir bakış, yarım kalmış bir cümle ya da yıllarca saklanmış bir sır, sayfalar boyunca sürecek bir düşüncenin başlangıcına dönüşebilir. Bu nedenle Marías'ın romanlarında asıl gerilim, dış dünyada değil; insanın kendi iç sesinde yaşanır.

Türkçede en çok ilgi gören eserlerinden biri olan Beyaz Kalp (Corazón tan blanco), yazarın edebiyat anlayışını en güçlü biçimde yansıtan romanlardan biridir. İlk cümlesinden itibaren okuru içine çeken bu eser, aile sırları, evlilik, hafıza, suçluluk ve sessizlik üzerine kurulmuş çok katmanlı bir anlatıdır. Romanın gücü, yalnızca anlattığı hikâyeden değil; anlatmadıklarıyla da okuru düşünmeye davet etmesinden gelir. Marías'ın dünyasında önemli olan, kesin cevaplar vermek değil; okurun zihninde yaşamaya devam edecek sorular bırakmaktır.

Marías'ın Anlatı Dünyası

Marías'ın romanlarını çağdaş edebiyat içinde ayrıcalıklı kılan yalnızca ele aldığı temalar değildir; asıl belirleyici olan, bu temaları işleyiş biçimidir. Onun anlatılarında olaylar çoğu zaman geri planda kalırken düşünceler, hatırlayışlar ve iç konuşmalar ön plana çıkar. Okur, karakterlerin yaşadıklarından çok, yaşananları nasıl anlamlandırdıklarına tanıklık eder. Bu nedenle Marías'ın romanları hızlı tüketilen metinler değil, okurun dikkatini ve sabrını talep eden eserlerdir.

Yazarın cümleleri, zaman zaman tek bir düşüncenin etrafında dolaşır; aynı olaya farklı açılardan yaklaşır, kesin hükümler vermek yerine ihtimaller üzerinde durur. İlk bakışta bu anlatım biçimi okuru yavaşlatıyor gibi görünse de Marías'ın edebiyatındaki asıl güç tam da burada saklıdır. İnsan zihni de doğrusal işlemez; hatırladıklarımız, unuttuklarımız, kuşkularımız ve pişmanlıklarımız sürekli birbirine karışır. Marías, bu karmaşık zihinsel akışı roman diline ustalıkla taşımayı başaran yazarlardan biridir.

Onun eserlerinde hafıza, yalnızca geçmişi saklayan bir alan değildir; bugünü biçimlendiren canlı bir güçtür. Geçmişte söylenen ya da söylenmeyen her söz, yıllar sonra bile insanların hayatını değiştirebilir. Bu yüzden Marías'ın kahramanları, çoğu zaman geçmişten tamamen kurtulamaz. Sessizlik, unutmak anlamına gelmez; bazen en büyük yük, hiç dile getirilmeyen gerçeklerdir.

Bu yaklaşım, yazarın romanlarında tekrar tekrar karşımıza çıkan vicdan, suçluluk, sadakat, ihanet ve hakikat gibi temaları da derinleştirir. Marías, okurunu iyi ile kötü arasında kesin çizgiler çizmeye yönlendirmez. Aksine, insanın en zor kararlarının çoğu zaman belirsizlik içinde verildiğini hatırlatır. Belki de bu yüzden onun romanları, okuma eylemi sona erdiğinde bile zihinde yaşamaya devam eder; cevaplardan çok sorular bırakır.

Beyaz Kalp: Sessizliğin ve Sırların Romanı

Marías'ın edebiyat anlayışını en güçlü biçimde yansıtan eserlerden biri kuşkusuz Beyaz Kalp (Corazón tan blanco)'tır. İlk bakışta bir evlilik ya da aile hikâyesi gibi görünen roman, ilerledikçe hafızanın, sessizliğin ve sırların insan yaşamını nasıl şekillendirdiğine dair derin bir sorgulamaya dönüşür. Yazar, büyük olayların peşinden gitmek yerine,